

Ísafjarðarbær
Hafnarstræti 1
400 Ísafjörður

Reykjavík, 10. maí 2024
UST202404-191/A.B.
10.04.03

Efni: Tillaga - Breyting á deiliskipulagi fyrir Mjólkárviðkjun í Ísafjarðarbæ

Vísað er til erindis skipulagsfulltrúa Ísafjarðarbæjar er barst 16. apríl sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um breytingar á deiliskipulagi vegna stækkunar Mjólkárviðkjunar, afhendingar grænnar orku og nýrrar bryggju.

Í greinargerð kemur fram fyrirhugað er að hækka núverandi stíflu við Tangavatn um þrjá metra, auk þess segir að núverandi stífla við Tangavatn er með 60 m löngu steypu yfirfalli en lengd stíflu, með lausu efni, er um 100 m og eftir breytingu verður yfirfallið um 100 m langt og lengd stíflu um 230 m. Einnig verður lögð um 700 m löng niðurgráfin þrýstipípa frá Tangavatni, 220 metrar af nýjum veituskurðum og lagður 800 m vegur að fyrirhuguðu 60 m² stöðvarhúsi við Hólmavatn. Auk þess er skilgreint svæði fyrir afgreiðslu, framleiðslu og geymslu á eldsneyti og á svæðinu er gert ráð fyrir þremur allt að 400 m² byggingum í tengslum við viðkjuna og starfsemi á svæðinu. Auk þess er fyrirhugað að byggja nýja bryggju við núverandi ferjubryggju í sunnanverðum Borgarfirði.

Umhverfisstofnun bendir á að stofnunin veitti umsögn varðandi sama verkefni varðandi breytingar á aðalskipulagi dags. 14. desember sl.¹ og matskyldufyrirspurnar dags. 18. mars sl.²

Að auki vill Umhverfisstofnun benda á að nú þegar er búið að fara nokkuð víða til vatnsöflunar fyrir Mjólkárviðkjun og telur Umhverfisstofnun jákvætt að nýta betur vatn á svæðum sem þegar eru nýtt í stað þess að sækja inn á ný svæði. Umhverfisstofnun vill koma eftirfarandi á framfæri.

Valkostir

Í greinargerð kemur fram að leggja eigi pípurar í jörðu. Umhverfisstofnun bendir á að vegna aðstæðna á svæðinu ætti að leggja áherslu á að skoða nánar að hafa lagnirnar á yfirborði þannig að um afturkræfar aðgerðir verði að ræða. Nú liggja aðrennslispípur á yfirborði að Mjólkárviðkjun og þótt hér sé um viss neikvæð sjónræn áhrif að ræða eru þau

¹ <https://ust.is/library/sida/Umhverfisstofnun/Umsagnir/Ums%20c3%b6gn%20Mj%20c3%b3lk%20a1rvirkjun14.12.pdf>

²

<https://ust.is/library/sida/Umhverfisstofnun/Umsagnir/M%20c3%81U%20-%20Mat%20c3%a1%20umhverfis%20a1hrifum%20-%20Matsk%20yldufyrirspurn-%20c3%81form%20um%20st%20c3%a6kkun%20c3%a1%20aflgetu%20Mj%20c3%b3lk%20a1rvirkjunar%2018.%20mars%202024.pdf>

áhrif hverfandi miðað við rask sem fylgja mundi aðgerðum við að koma þessum lögnum í jörð. Því er mikilvægt að mati stofnunarinnar að þeir tveir valkostir, annars vegar að leggja pípurarnar í jörðu og að hafa þær á yfirborði séu skoðaðir nánar.

Vatnamál

Umhverfisstofnun bendir á að leiðrétta þarf umfjöllun um vatnshlotin Mjólka (101-426-R) og Langavatn/Hólmavatn (101-754-L) hvað varðar umhverfismarkmið vatnshlotanna og ástandsmat. Vatnshlotin tvö hafa ekki verið flokkuð sem mikið breytt og manngerð heldur eru þau á bráðabirgðalista yfir vatnshlot sem eru hugsanlega í þeim flokki. Í skýrslu³ Hafrannsóknastofnunar, Veðurstofu Íslands og Náttúrufræðistofnunar Íslands eru Mjólka og Langavatn/Hólmavatn talin líkleg til að ná ekki a.m.k. góðu vistfræðilegu ástandi og eru þar sett á bráðabirgðalista yfir hugsanlega mikið breytt vatnshlot.

Tilnefningu þessara vatnshlota er hins vegar ekki lokið þar sem eftir er að klára greiningarferlið í samræmi við aðferðafræði leiðbeiningarskjala vatnatilskipunar. Uns þeirri vinnu er lokið þá flokkast vatnshlotin sem náttúruleg vatnshlot. Hvorki Langavatn/Hólmavatn né Tangavatn (óskilgreint vatnshlot) hafa verið skilgreind sem uppistöðulón.

Umhverfisstofnun vill benda á að jafnvel þó svo að Tangavatn sé ekki afmarkað sem vatnshlot þá gilda lög um stjórn vatnamála um allt yfirborðsvatn og gera þarf grein fyrir þeim breytingum sem verða í stöðuvatninu. Umhverfismarkmið vatnshlotanna Mjólka (vatnshlot 101-426-R) og Langavatn/Hólmavatn (101-754-L) er að vera í a.m.k. góðu vistfræðilegu ástandi og eru vatnshlotin óflokkuð m.t.t. ástands vegna þess álags sem skráð er á þau skv. vatnavefsjá stjórnar vatnamála.

Þær breytingar sem fyrirhugaðar eru í tengslum við framkvæmdina hafa áhrif á vatnsformfræðilega gæðabætti vatnshlotanna, en vatnsformfræðilegt álag getur valdið breytingum á líffræðilegum og eðlisefnafræðilegum gæðabáttum sem eru notaðir til grundvallar ástandsflökkunar vatnshlota.

Áður en framkvæmdaleyfi og virkjunarleyfi eru veitt þarf framkvæmdaraðili að gera mat á þeim áhrifum sem verða á vatnshlot tengdum framkvæmdinni (sem og Tangavatn) sem leyfisveitendur taka svo afstöðu til við leyfisveitingu. Í slíku áhrifamati þarf að fjalla um eftirfarandi:

- Tilganginn með áhrifamatinu þ.e. að það sé unnið til að meta áhrif framkvæmdar á umhverfismarkmið vatnshlotanna og hvort hætta sé á að ástand þeirra rýrni miðað við núverandi stöðu.
- Vatnshlotin sem um ræðir, ástand þeirra, álag, umhverfismarkmið og fleira ef þarf.
- Bein og óbein áhrif framkvæmdanna á vatnshlot.
- Viðeigandi gæðabætti í vatnshlotunum sem notaðir eru til ástandsflökkunar og hvernig framkvæmdin hefur áhrif á þá gæðabætti. Sjá vatnaáætlun.⁴

³ Eydis Salome Eiríksdóttir ofl. (2023). [Vatnshlot á virkjanasvæðum. Bráðabirgðatilnefning á mikið breyttum vatnshlotum.](#)

Hafrannsóknastofnun, HV 2023-36. 30. bls.

⁴ [Vatnaáætlun 2022-2027.](#)

- Áhrif vegna fyrirhugaðra framkvæmda á vatnsformfræðilega gæðabætti og áhrif þeirra á líffræðilega og eðlisefnafræðilega gæðabætti.
- Hugsanlegar mótvægisáðgerðir sem koma í veg fyrir neikvæð áhrif (þ.e. ef áhrifamatið leiðir í ljós að framkvæmdin eins og henni er lýst er líkleg til að valda því að umhverfismarkmið vatnshlotanna nást ekki).
- Gera þarf áætlun um að staðfesta vistfræðilegt ástand áður en framkvæmdir hefjast. Matið þarf að byggja á þeim gæðabáttum sem notaðir eru til ástandsflokkunar.

Meta þarf hvaða gæðabættir eru líklegir til að verða fyrir áhrifum umfram aðra, t.d. áhrif á vatnsformfræðilega gæðabætti. Ef áhrifamatið sýnir að framkvæmdin hefur þau áhrif á gæðabættina að umhverfismarkmið vatnshlotsins um ástand nást ekki er ekki leyfilegt að heimila framkvæmdina. Umhverfisstofnun getur skv. 18. gr. laga nr. 36/2011 um stjórn vatnamála heimilað breytingu á vatnshloti sem hefur í för með sér að ekki er hægt að ná fram umhverfismarkmiðum að uppfylltum skilyrðum ákvæðisins.

Sérstök vernd náttúruverndarlaga

Í greinargerð kemur fram að vötnin á svæðinu njóta sérstakrar verndar samkvæmt 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.

Umhverfisstofnun bendir á að samkvæmt 3. mgr. ákvæðisins ber að forðast röskun þeirra náttúrufyrirbæra, sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi. Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir.

Ekki kemur fram hvaða brýnu almannahagsmunir réttlæta röskun á vötnunum. Því þarf, í samræmi við ofangreint ákvæði náttúruverndarlaga, að koma fram hvaða brýnu almannahagsmunir réttlæta röskun á þeim.

Virðingarfyllt,

Axel Benediktsson
sérfræðingur
Ríkey Kjartansdóttir
sérfræðingur